

УДК 37.016
ББК 74.263
Л59

Ліннікова Л. В.

Л59 Уроки розвитку мовлення. 2 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 79, [1] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2649-1.

Посібник містить докладні розробки уроків розвитку зв'язного мовлення у 2-му класі (17 уроків на рік), складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми для ЗНЗ із навчанням українською мовою (у редакції 2014 р.) та змісту чинних підручників.

У додатку подано дидактичні матеріали до уроків для копіювання (картки, опорні таблиці, схеми, кросворди тощо).

Зручний формат та поля для записів дають змогу творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

ISBN 978-617-00-2649-1

© Ліннікова Л. В., 2016
© Корягін В.О., дизайн обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2016

ЗМІСТ

Урок 1.	Культура мовлення. Слова ввічливості	4
Урок 2.	Складання і записування підписів під серією малюнків, що можуть слугувати планом розповіді	9
Урок 3.	Побудова і записування речень, що передають зміст малюнка	12
Урок 4.	Побудова і записування речень, що передають, описують вид із вікна	17
Урок 5.	Побудова і записування речень, що передають дії, які виконують на уроці мови чи з інших предметів	20
Урок 6.	Складання 2–3 речень на задані теми	23
Урок 7.	Складання зв'язного висловлювання на задану тему	26
Урок 8.	Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителеві, що містять певну інформацію, прохання тощо	29
Урок 9.	Добирання заголовка до тексту	32
Урок 10.	Удосконалення тексту із часто повторюваними словами	35
Урок 11.	Редагування текстів	39
Урок 12.	Доопрацювання, вдосконалення написаного тексту	42
Урок 13.	Робота над деформованим текстом: перестановка окремих речень	45
Урок 14.	Вилучення з тексту речення, що не відповідає темі	48
Урок 15.	Робота з деформованим текстом	51
Урок 16.	Складання зв'язного висловлювання за серією малюнків	54
Урок 17.	Складання зв'язного висловлювання за ілюстрацією	58
Додаток	61
Матеріали для копіювання	61
Література	78

Дата _____

Клас _____

УРОК 1. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ. СЛОВА ВВІЧЛИВОСТІ

Мета: пригадати слова ввічливості; навчати учнів уживати їх у мовленні; формувати навички культурної поведінки; закріпити правила культурного спілкування; удосконалювати навички роботи в парах, групах; розширювати словниковий запас учнів; розвивати мовлення, увагу, мислення, інтелектуальні здібності; виховувати шанобливе ставлення до оточуючих, чемність, доброзичливість, інтерес до вивчення рідної мови.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Усміхнися всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям,
І тоді обов'язково
День тобі веселим буде!

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА ЗАВДАНЬ УРОКУ

Розповідь учителя

— Культура людини виявляється в її одязі, у вчинках, у ставленні до дорослих, у любові до України. І ще культура людини дуже яскраво виявляється в її мовленні, у тому, як людина спілкується, які слова вона вживає.

Сьогодні на уроці ми поговоримо про культуру мовлення, згадаємо ввічливі слова, будемо розглядати різні ситуації та розв'язувати їх, складати прислів'я про ввічливість і вчитися бути чемними.

Під культурою мовлення ми розуміємо вміння правильно, ясно, чітко, точно і коротко викладати свої думки. А це дуже складна справа — говорити ясно, чітко, зрозуміло для всіх. Цього вас, діти, учать у школі, насамперед на уроках рідної мови, літературного читання та інших предметів.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Правила «Культура мовлення»

1. Намагайся говорити правильно, не вживай у розмові грубих виразів.
2. Говори тільки про те, що знаєш. Пам'ятай, що «говорити не думаючи, все одно, що стріляти не цілячись».
3. Не поспішай висловити свої думки.
4. Не будь багатослівним. Добирай у бесіді ті слова, що найкраще висловлюють твою думку.
5. Говорячи, не розмахуй руками. Думку потрібно виражати словами, а не жестами.
6. Не говори швидко, не «проковтуй» слова.
7. Не намагайся перекидати співрозмовника, якщо він говорить занадто голосно. Почни говорити тихо — співрозмовник також припинить кричати.
8. Будь ласкавим і привітним у розмові з малюками.
9. Не давай кличок своїм товаришам.

— Культура мовлення — це також уживання важливих слів. Повторімо їх!

ЧАРІВНІ СЛОВА

До всіх сердець, як до дверей,
Є ключики малі,
Їх кожен легко підбере,
Якщо йому не лень.
Ти, друже, мусиш знати їх,
Запам'ятать неважко:

Маленькі ключики твої —
«Спасибі» і «Будь ласка».

В. Гужва

Добрий ранок, добрий день, добрий вечір, здоровенькі були, доброго здоров'я, привіт, до побачення, на все добре, ідіть здорові, на добраніч, дякую, спасибі, щиро вдячний, будь ласка, прошу, перепрошую вибачити, вибачте будь ласка, пробачте, я вдячний за допомогу.

— Запам'ятайте на все життя слова ввічливості, що повинні бути у вашому активному словничку щодня!

2. Слова привітання. Вправа «Мікрофон»

— Як ви гадаєте, з чого складається настрій на весь день? (*Відповіді дітей.*)

— Що потрібно зробити, щоб у людини був гарний настрій упродовж дня?

Використовуючи та передаючи іграшковий мікрофон, діти відповідають на це запитання.

— Ви всі маєте рацію — гарний настрій складається у людини із самого ранку та залежить від того, як до неї привіталися, як посміхнулися, чого побажали.

ДОБРИЙ ДЕНЬ!

Сонце землю освітило,
Вже до ліжка мама йде.
— Добрий день, матусю мила!
— Добрий день!
Все усміхнене навколо
Від завітчаних вишень.
— Добрий день, садок і поле!
— Добрий день!
Праця радісна повсюди —
Ти прислухайся лишень.
— Добрий день, хороші люди!
— Добрий день!
Любо жить нам і зростати
В краї щастя і пісень.
— Добрий день,
Вітчизно-мати!
— Добрий день!

В. Крищенко

— Вітання бувають різними. Але чи то уклін, чи то слова вітання, чи ладна усмішка, — спільним у них є те, що привітання означає: «Ти мені — приємна людина. Знай: я тебе поважаю. Я тобі бажаю всього найкращого: здоров'я, миру, радості, щастя». Ось що означають прості слова «Доброго ранку!», «Добрий день!», «Ми раді вас вітати!». Якщо до людини звертаються ґречно, вона і сама буде ґречною із тобою!

Як багато залежить від оточуючих! Гарний настрій залежить від доброзичливості, привітності, а поганий настрій — від роздратування, злості.

IV. ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА

Встало вранці ясне сонце,
Зазирнуло у віконце.
Ми до нього потяглися,
За промінчики взялися.
Будем дружно присідати,
Сонечко розвеселяти.
Встали — сіли, встали — сіли,
Бачте, як розвеселили.

Стало сонце танцювати,
Нас до танцю припрошати.
Нумо разом, нумо всі
Потанцюймо по росі.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Обговорення проблемних ситуацій. Робота в парах

— А зараз ми розглянемо декілька ситуацій, коли деяким учням потрібна ваша допомога щодо їхньої поведінки. Будете працювати у парах, а потім — висловлювати свої думки.

Ситуація 1

Ніс хлопчина в школу в ранці
Ручки, зошити й книжки.
З усіма вітався вранці
Наш Івасик залюбки.
Всім казав він: «Добрий ранок!» —
Людям, сонечку, пташкам...
І всміхавсь теплом світанок,
Дарував всім радість нам.
Треба завжди чемним бути,
Бо ж людина в світі ти!
Слів чарівних не забути,
Чемним у життя іти!

А Василько — не вітався —
Чи не вмів, чи не хотів...
Між людямі завжди штовхався,
Грубіяннити умів...
Тож Василька не любили —
Ніс хлопчина в серці зло.
З ним дружити не хотіли,
Й не цікаво з ним було,
Ще й слова несловникові
Дуже часто він вживав.
Й кулаки напоготові
До дітей завжди тримав.

— Порівняйте поведінку двох хлопчиків. Хто із них вам подобається, а хто — ні? Чому?

— Зробіть для себе висновки та замисліться над своєю поведінкою. Чи завжди ви ввічливі з людямі? Якщо ні, то намагайтеся виправитися, адже ввічливих поважають.

Ситуація 2

САШКО

В трамваї переповненім
Сашко з м'ячем сидить,
А біля нього згорблений
Старий дідусь стоїть.

Хтось до Сашка звертається:

— Чи вас у школі вчать,
Як місце дати старшому,
Як старших поважають?

— Та вчать, — Сашко відказує, —
Але оце якраз
Розпочались канікули —
Ніхто не учить нас.

Грицько Бойко

— Чи має рацію Сашко, який вважає, що ввічливим слід бути тільки у школі на заняттях, а на канікулах про це можна забути? Що б ви порадили Сашкові? Обговоріть.

Ситуація 3

НЕКУЛЬТУРНІ ХАЗЯЇ

У неділю із гостей
Хлопчики вертались,
А дружок у них пита:
— Як вам гостювалось?

— Та нічого, все як слід...
Тільки, бачиш, друже,
В тому домі хазяї
Некультурні дуже.

Некультурні хазяї,
Грубі, нехороші,—
З нас при вході не зняли
Шапки і калоші.

Навіть з наших кожушин
Снігу не струсили...
То ми так, як увійшли,
І до столу сіли.

Грицько Бойко

— Хто насправді був некультурним?

2. Рольовий тренінг. Інсценізація

— А зараз послухайте вірш про Івася.

У автобус на зупинці
Увійшла бабуся.

(Заходить бабуся.)

Івасик швидко підхопився,
Приязно всміхнувся.

Б а б у с я. Я постою, не біда...

І в а с ь. Сядьте!

У ч и т е л ь

Мовив басом.

(Бабуся сідає.)

Сам навколо погляда,
Чи не скажуть часом:

У ч е н ь *(тихо)*

Молодчина наш Івась,
Він культурний, чемний...
Наш Івась у перший клас
Ходить недаремно!

У ч и т е л ь

Та ніхто його чомусь
Похвалить не хоче,
І тоді він до бабусі,
Нахилився, шепоче.

І в а с ь

Ну, здається, вже у вас
Відпочили ніжки?

Встаньте, сходити вам час...
Я посиджу трішки.

- Що ми можемо сказати про Івасика?
- Спостерігаючи за вами, я зробила висновок: ваші сварки часто починаються через дрібницю — штовхнув, вихопив, зачепив. Як ви вважаєте, що легше: сваритися або миритися? Чому? (*Міркування дітей.*)
- Я пропоную вам таку задачу. Тарасик приніс до школи альбом з малюнками, щоб показати друзів. Несподівано хтось із хлопців вихопив альбом з його рук і не хоче віддавати. Як ви вчините, щоб допомогти Тарасикові? Умова: альбом необхідно отримати мирним шляхом, без бійок, сварки, сліз. (*Діти пропонують свої варіанти.*)

3. Групова робота

Використовуючи кольорові олівці, слід з'єднати кінці стрічок таким чином, щоб утворилися прислів'я. (*Діти працюють на індивідуальних картках у групах, після завершення роботи зачитують прислів'я та пояснюють їх значення.*)

Від теплого слова...	→	дорожчі за частування.
Рана загоїться, а...	→	і лід розмерзає.
Слова щирого вітання...	→	лихе слово — ні.
Усе добре переймай, а...	→	сам його має.
Не одяг красить людину, а...	→	злого уникай.
Хто людям добра бажає, той...	→	добрі діла.

- Запишіть утворені прислів'я.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

- Про що йшлося сьогодні на уроці розвитку мовлення?
 - Про що ви дізналися?
 - Які висновки зробили?
 - Ображаючись на кого-небудь, ми говоримо: «Невихована людина, некультурна людина». Східна мудрість говорить: «Стався до людей так, як ти хотів би, щоб вони ставилися до тебе...». Якби всі дотримували цю пораду, наскільки легше було б людям спілкуватися одне з одним!
- Ви ще молодші школярі, але вже не малюки. Вам потрібно виховувати у собі звичку піклуватися про інших, бути чуйними, уважними. Пам'ятайте про тих, хто поруч із вами. Ще в Стародавній Греції говорили: «Культурна людина не говорить голосно». Гучне мовлення заважає оточуючим, дратує їх. Пам'ятайте: почути серце людини можливо тільки в тиші.

РІДНА МОВА

Сію дитині в серденьку ласку.
Сійся-родися, ніжне «будь ласка»,
Вдячне «спасибі», «вибач» тремтливе, —
Слово у серці — як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!», «світлої днини!» —
Щедро даруй ти людям, дитино!
Мова барвиста, мова багата,
Рідна і тепла, як батьківська хата.

В. Гринько

УРОК 2. СКЛАДАННЯ І ЗАПISУВАННЯ ПІДПИСІВ ПІД СЕРІЄЮ МАЛЮНКІВ, ЩО МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ПЛАНОМ РОЗПОВІДІ

Дата _____

Клас _____

Мета: формувати в учнів уміння розрізняти речення за їх типами, доповнювати речення за питаннями; учити добирати підписи до серії малюнків — складати план і розповідь за планом; розвивати мислення, мовлення, творчу уяву; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішити —
Кличе в подорож дзвінок.
Сьогодні в нас урок звичайний,
Та вчить багато нас чого.
Хай буде він для нас повчальний!
За це подякуємо йому!

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Бліцопитування

- Що таке текст?
- Які типи речень ви знаєте?
- Які речення називаються розповідними?
- Які речення називаються питальними?
- Які розділові знаки можна поставити в кінці розповідних речень? питальних речень?

2. Розрізнення речень за їхніми типами

- З'єднайте лініями речення та їхні типи.

На галявині росте струнка берізка.	→	розповідне
Де сховався їжачок?	→	питальне
Я люблю свою Батьківщину!	→	розповідне
Куди восени поділися комахи?	→	питальне
Прийшла чарівниця осінь.	→	розповідне
Як треба допомагати птахам узимку?	→	питальне

3. Доповнення речень

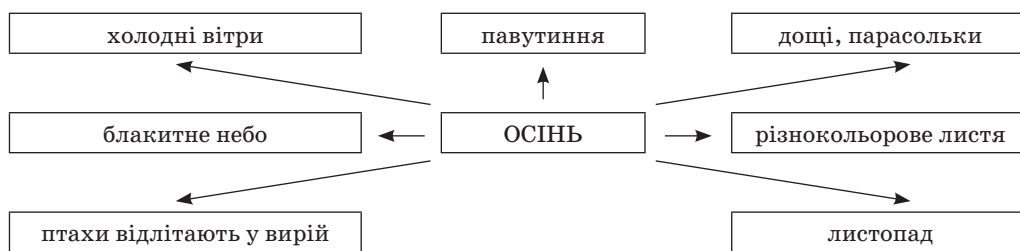
- Доповніть речення. Запишіть.
Настала ... осінь. Птахи відлітають у теплі ... Звірі ... до зими.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повідомлення теми та завдань уроку

Складання «асоціативного куща»

- Яка пора року настала?
- Назвіть осінні місяці.
- Що мають на увазі, коли говорять: *бабине літо, дощова осінь, пізня осінь, листопад*?
- Назвіть ознаки осені.
- Що ви згадуєте, коли говорите про осінь?
- Побудуйте «асоціативний кущ» за темою «Осінь».

— Послухайте вірш про осінь.

ОСІНЬ

Нині осінь нас чарує,
Неповторна, чарівна,
Різні барви нам дарує
І дивує нас вона.
Виглядає так казково
Восени і парк, і гай,
Розмаїттям кольоровим
Прикрашає осінь край!

— Чому осінь називають неповторною, чарівною? *(Відповіді дітей.)*

— Сьогодні на уроці зв'язного мовлення ми поговоримо про осінь, її ознаки. Розглянемо малюнки, будемо складати і записувати речення за малюнками.

2. Розповідь учителя з елементами бесіди

— Погляньте довкола. Всюди господарює чарівниця-осінь. Угорі бездонне синє небо. Тепле лагідне сонечко зазирає у вікно привітно і весело. А все навколо розмальоване теплими барвами. Повітря напоєне пахощами, що бувають тільки восени.

— Які звуки вам чуваються, коли ви дивитесь на ці картини? *(Відповіді дітей.)*

— Пропоную разом вирушити у світлу казку осіннього золотого лісу. Діти слухають звуки осіннього лісу.

IV. ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА

Осінь, осінь. Лист жовтіє,

(Руками показують рух дощика.)

З неба часом дощик сіє.

Червонясте, золотисте

Опадає з клена листя.

Діти ті листки збирають,

(Руки в сторони, присідають, імітують збирання листочків.)

У книжки їх закладають.

Наче човники, рікою

(Роблять «ліхтарики».)

Їх пускають за водою.

З них плетуть вінки барвисті,

Червонясті, золотисті.

(Кружляють.)

V. СКЛАДАННЯ І ЗАПИСУВАННЯ ПІДПИСІВ ПІД СЕРІЄЮ МАЛЮНКІВ

1. Розглядання малюнків

— Погляньте на малюнки. Скільки в них тепла, любові до осені! Дерева яскраві, золоті, оранжеві, жовті, зелені. Якого кольору тут тільки немає!

— Що б ви хотіли додати до малюнків?

— Складіть розповідні речення до малюнків. *(Відповіді учнів можна записати на дощі у вигляді плану.)*

— Прочитайте назви до малюнків. А тепер спробуйте скласти розповідь на тему «Осінь».

2. Робота в групах на тему «Осінь» за одним з малюнків

— А тепер кожна група складає свою розповідь за темами:

1-ша група — «Осінь в лісі»;

2-га група — «Осінь в парку»;

3-тя група — «Осінь в місті».

Діти працюють у групах.

3. Заслуховування розповідей

Запитання до оповідання 1-ї групи

— Що побачили в лісі?

— Кого зустріли?

— Що сподобалося?

Запитання до оповідання 2-ї групи

— Якого кольору дерева?

— Хто відпочиває в парку?

— Що робила білочка?

Запитання до оповідання 3-ї групи

— Куди поспішають люди?

— Яке небо на малюнку?

— Чому в руках парасольки?

4. Записування речень у зошити. Самостійна робота

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чому був сьогодні присвячений урок розвитку мовлення?

— Про що дізналися на уроці?

— Чого навчилися?

— Які речення використовували у своїх розповідях?

— Чи подобається вам осінь?

В осінній день, в чарівну пору
Ти в ліс притишений пройдиш.

І підніми голівку вгору —

У синє небо подивись.

Воно таке бездонне й чисте —

Злетіти хочеться увись!

Безмежне, гарне, урочисте...

Поглянь в блакить і усміхнись!

На тлі блакитного простору

Дерева в золоті стоять.

Тож підніми голівку вгору —

Там гуси-лебеді летять!

Н. Красоткіна

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Намалювати ілюстрацію до складеної розповіді.